перебування учасників слідчої дії у зоні дії реальних джерел небезпеки та відсутності засобів захисту або недостатньої їх ефективності.

Враховуючи викладене, слід зазначити, що усунення прогалин у чинному КПК України щодо надання визначення терміну «потенційна небезпека» дозволить: оцінити ризики для життя та здоров'я, з якими можуть зіткнутися учасники слідчої (розшукової) дії, починаючі з стадії її планування; розробити план нейтралізації впливу джерел небезпеки; знизити час проведення обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи шляхом зменшення учасників та як наслідок витрат часу на оформлення протоколу; стандартизувати критерії прийняття рішень слідчого або прокурора про відмову від участі понятих.

Список використаних джерел

1. Саковський А.А., Мировська А.В. Криміналістичне забезпечення досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1/2024. С. 635-638. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/151.

2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text.

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII : станом на 18 травня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 19 травня 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text.

5. Желібо Є.П., Сагайдак І.С. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для аудиторної та практичної роботи. Київ: Екомен, 2010. 200 с.

Саєнко Олександр Олексійович,
судовий експерт сектору трасологічного обліку відділу криміналістичних видів досліджень Черкаського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СВІТУ В КРИМІНАЛІСТИЦІ ТА СУДОВОЇ ЕКСПЕРТОЛОГІЇ

У сучасному світі криміналістика та судова експертологія стикаються з низкою викликів, які пов'язані з розвитком новітніх

технологій, зміною характеру злочинів та зростаючими вимогами до точності й об'єктивності експертиз. Основними викликами є:

1. Цифровізація злочинної діяльності.
2. Міжнародний характер злочинів.
3. Криміналістична діяльність в умовах війни.

Цифровізація злочинної діяльності. Цифровізація злочинної діяльності являє собою значну загрозу для сучасного суспільства, яка з кожним роком стає все більш складною та витонченою. Розвиток цифрових технологій відкриває нові можливості для злочинців, що дозволяє їм ефективно використовувати інтернет та інформаційні технології для вчинення протиправних дій.

Основними аспектами цифровізації злочинної діяльності є:

- **Кіберзлочинність**. Злочини, що здійснюються з використанням комп'ютерних технологій, охоплюють широкий спектр діянь, включаючи кібератаки на державні та приватні установи, крадіжку особистих даних, фінансове шахрайство та розповсюдження шкідливого програмного забезпечення. Кіберзлочинці використовують складні методи та інструменти, такі як фішинг, малваре та DDoS-атаки, що ускладнює їх виявлення та нейтралізацію.
- **Тіньові ринки та криптовалюти**. Інтернет, зокрема даркнет, надає платформу для нелегальної торгівлі наркотиками, зброєю, фальшивими документами та іншими забороненими товарами. Використання криптовалют, таких як біткоїн, забезпечує анонімність та ускладнює відстеження фінансових транзакцій, що сприяє розвитку тіньової економіки.
- **Соціальні мережі та платформи обміну даними**. Злочинці активно використовують соціальні мережі для координації своїх дій, поширення пропаганди, вербування нових учасників та організації незаконної діяльності. Крім того, ці платформи можуть бути використані для проведення шахрайських схем, таких як афери з фальшивими акаунтами та крадіжка особистих даних.
- **Загрози національній безпеці**. Державні та недержавні діячі можуть використовувати цифрові технології для здійснення шпигунства, саботажу та інформаційних атак на критичну інфраструктуру країн. Це включає в себе проникнення в системи управління енергетикою, транспортом, зв'язком та іншими важливими секторами.
- **Правові та технічні виклики**. Боротьба з цифровою злочинністю вимагає розробки нових правових норм та регуляторних механізмів, а також постійного вдосконалення технічних засобів захисту та виявлення злочинів. Це включає міжнародну співпрацю та

обмін інформацією між правоохоронними органами, розробку інноваційних технологій для кібербезпеки та проведення постійних навчань для фахівців у цій галузі.

Міжнародний характер злочинів. Глобалізація та розвиток сучасних технологій сприяють зростанню міжнародного характеру злочинів, що представляє собою одну з найсерйозніших загроз для світової безпеки та стабільності. Міжнародні злочини охоплюють широкий спектр протиправних дій, що виходять за межі однієї країни та вимагають міжнародного співробітництва для ефективної боротьби з ними.

Основними аспектами міжнародного характеру злочинів є:

- **Транснаціональна організована злочинність**. Організовані злочинні групи здійснюють діяльність у кількох країнах одночасно, займаючись торгівлею наркотиками, людьми, зброєю, відмиванням грошей та іншими незаконними видами діяльності. Ці групи використовують сучасні технології та глобальні транспортні мережі для координації своїх дій та ухилення від правоохоронних органів.
- **Тероризм**. Міжнародні терористичні організації, такі як Ісламська держава та Аль-Каїда, використовують глобальні мережі для планування та здійснення атак у різних країнах. Вони також використовують інтернет та соціальні мережі для вербування нових членів, пропаганди та збору коштів.
- **Кіберзлочинність**. Злочини у сфері кіберпростору часто мають міжнародний характер, оскільки кіберзлочинці можуть здійснювати атаки на комп'ютерні системи та мережі в інших країнах, залишаючись анонімними та використовуючи складні методи маскування своїх дій. Це включає крадіжку особистих даних, фінансове шахрайство, шантаж та атаки на критичну інфраструктуру.
- **Торгівля людьми та контрабанда**. Торгівля людьми для сексуальної експлуатації та примусової праці, а також контрабанда мігрантів є серйозними міжнародними проблемами. Ці злочини часто пов'язані з порушенням прав людини та мають важкі соціальні та економічні наслідки для постраждалих країн.
- **Екологічні злочини**. Незаконна вирубка лісів, браконьєрство та торгівля рідкісними видами тварин і рослин, а також забруднення навколишнього середовища є міжнародними проблемами, що вимагають координації між країнами для їх вирішення. Ці злочини не тільки завдають шкоди природним ресурсам, але й сприяють глобальній зміні клімату.

Криміналістична діяльність в умовах війни. Війна в Україні створює унікальні та складні виклики для криміналістики та судової

експертології. Збройний конфлікт значно впливає на правову систему, створюючи нові проблеми у зборі доказів, проведенні розслідувань та забезпеченні справедливого судочинства.

Основні виклики включають:

- **Збір та збереження доказів у зонах конфлікту**. Воєнні дії часто супроводжуються руйнуванням інфраструктури, що ускладнює доступ до місць злочинів. Крім того, зібрані докази можуть бути знищені або пошкоджені через бойові дії. Це вимагає розробки нових методів збору та збереження доказів у таких складних умовах.
- **Ідентифікація та ексгумація жертв військових злочинів**. Збройний конфлікт призводить до великої кількості загиблих та зниклих безвісти, що вимагає від криміналістів проведення масових ексгумацій та ідентифікацій тіл. Це включає використання ДНК-аналізу, антропологічних та інших методів судової експертизи для встановлення особистостей загиблих та документування військових злочинів.
- **Документування військових злочинів та злочинів проти людяності**. В умовах війни важливо документувати факти злочинів для подальшого притягнення винних до відповідальності. Це включає збір свідчень, фото- та відеоматеріалів, медичних звітів та інших доказів, що можуть бути використані в міжнародних судах та трибуналах.
- **Психологічні аспекти роботи експертів**. Робота в умовах війни має значний вплив на психологічний стан фахівців, що може вплинути на їхню ефективність та здатність об’єктивно оцінювати докази. Забезпечення психологічної підтримки та проведення регулярних тренінгів для експертів є важливими аспектами роботи в таких умовах.
- **Міжнародне співробітництво та правова підтримка**. В умовах збройного конфлікту важливо забезпечити співпрацю між національними та міжнародними правоохоронними органами та експертними установами. Це включає обмін інформацією, технічною підтримкою та досвідом для підвищення ефективності розслідувань та судових процесів.

Список використаних джерел

1. Бугера О. Цифровізація кримінологічних досліджень: стан та перспективи (С. 46-52). Юридичний вісник 2022/2 «Одеська юридична академія». URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2022/2_2022.pdf.

2. Зелинська Н. А. Міжнародні злочини і міжнародна злочинність: монографія. Н. А. Зелинська. Одеса : Юрид. літ-ра, 2006. 568 с. 9.

3. Cybercrime and Digital Forensics. An Introduction. By Thomas J. Holt, Adam M. Bossler, Kathryn C. Seigfried-Spellar.

4. Stefan Schmitt**.** Proving war crimes isn't simple – a forensics expert explains what's involved with documenting human rights violations during conflicts, from Afghanistan to Ukraine. URL: https://theconversation.com.

Свобода Євгенія Юріївна,
професор кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Михальчук Тетяна Володимирівна,
доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННІ № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ TOOLSCAN ТА TRASOSCAN В СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасні передові методи фіксування й дослідження криміналістично значущої інформації ґрунтуються на застосуванні 3D-технологій, які вже багато років активно використовуються в медицині, інженерії, архітектурі й будівництві, виробництві кіно й комп'ютерних ігор та низці інших сфер людської діяльності. 3D-технології активно застосовуються іншими країнами під час проведення багатьох судових експертиз. У вітчизняній експертній практиці 3D-сканування встигло себе зарекомендувати як передовий засіб фіксування й подальшого дослідження трасологічних, балістичних слідів тощо. Основними перевагами використання 3D-технологій у судово-експертній діяльності є: можливість оглядати 3D-моделі, направлених на дослідження об'єктів, у будь-якій проєкції та під будь-яким кутом; здійснювати вимірювання об'єктів з високою точністю в будь-якій проєкції; висока швидкість та зручність передавання цифрових моделей об'єктів дослідження від замовника до експерта; зручність обміну інформацією з колекціями 3D-моделей об'єктів; якісно новий рівень наочності, можливостей ілюстрування результатів дослідження тощо [2].

Процес запровадження 3D-технологій у вітчизняну судово-експертну діяльність розпочався ще на початку 2010-х років із закупівлею перших 3D-сканерів для Експертної служби МВС України.